

CONTRIBUȚII LA CUNOAȘTEREA MEDICINEI POPULARE DIN SATUL POIENI DE JOS (COMUNA BUNTEȘTI, JUDEȚUL BIHOR)

ANA MAROSSY

Este bine cunoscut fenomenul de specializare pe meșteșuguri ale satelor bihorene ca olăritul, jocăritul, sumănăritul, lemnăritul, fierăritul, (1, 6) fenomen în care se încadrează și satul Poieni de Jos, care s-a specializat în culegerea „buruienilor de leac” fenomen rar întâlnit în țară. Ce este interesant este faptul că aici nu femeile, ci bărbații sînt aceia care culeg, prepară și le valorifică pe diferite piețe din țară.

Primele noastre cercetări în satul Poieni de Jos s-au făcut în anii 1967—1968, materialele fiind publicate (2, 3) fără a avea pretenția de a fi făcut o cercetare exhaustivă privind cunoștințele sătenilor despre plantele medicinale. Astfel la acea dată am reușit să verificăm pe materiale concrete, cu determinările botanice precise 61 specii de plante și folosirea lor în terapeutică diferitelor boli (4, 5).

Am reînceput o cercetare etnobotanică cu scop comparativ în acest sat în anul 1982 și după 15 ani am constatat o pierdere a bătrînilor (75—80 de ani) care ne-au fost informatori autentici despre cunoștințele empirice de medicină populară fără influențe livrești, majoritatea lor fiind necunoscători de carte. Generația mai tînără, pe atunci între 28—55 de ani, cunoscători de carte se foloseau de mai multe publicații referitoare la plantele medicinale și ca atare și în nomenclatura botanică precum și în terminologia medicală întrebuițau expresii livrești.

În cercetarea noastră recentă am constatat următoarele:

1. Numărul oamenilor care se ocupă de culegerea, prepararea și valorificarea plantelor medicinale este de 33 de persoane, toți bărbați între 45—83 de ani; doar doi sînt sub 45. (din datele Cons. pop. Buntești).

2. În afară de 2 persoane care nu cunosc carte (73 și 83 ani) toți se folosesc de diferite publicații ale U.C.C.C.-ului și unii dețin cartea Dr. V. Voiculescu „Toate leacurile la îndemînă” — după care se ghidează în denumirea populară a plantei — unii chiar folosesc și denumirea științifică (pe care o exprimă totuși greșit). La fel și în denumirea bolilor folosesc termeni medicali uzuali. De exemplu dacă înainte pentru toate bolile aparatului digestiv foloseau termenul de „durere de foale” și „durere de maiu”, azi spun gastrită, ulcer, colită, hepatită, etc., pe care au pre-

luat din cărți — fără însă să aibă cunoștințe prea aprofundate în acest sens. La ora actuală ei folosesc cunoștințele empirice preluate de la bătrini, amestecate cu denumiri și indicații din cărțile amintite. Cu toate acestea predomină empirismul în cunoștințele lor și se angajează în recomandări nu tocmai științifice atunci când își vînd marfa la solici-tanți, din dorința de ciștiguri mai mari. Ei de exemplu nu mai cunosc contraindicațiile de folosire simultană a diferitelor ceaiuri în boli diferite, din care cauză ei vînd în același timp persoanelor credule mai multe feluri de ceaiuri.

3. Pe lingă cunoștințele acumulate din practica bătrînească din sat sau zona Beiușului, în urma peregrinărilor pe toate meleagurile țării, împrumută cunoștințe despre alte plante folosite în medicina populară în acele zone sau după cum ne informează și de la intelectuali (medici, profesori) cu care vin în contact pe piețele unde își desfac taraba.

4. Din cercetarea a 7 informatori am consemnat 79 specii de plante dintre care 71 sînt culese în zonă iar 8 specii cumpără de la culegătorii din alte regiuni ale țării acestea lipsind din flora regiunii de baștină. De exemplu, mușetelul de la Salonta; ghințura galbenă de la ciobanii de pe la Brașov (atenție, planta este monument al naturii fiind pe cale de dispariție tocmai din acea cauză); ruscuța de primăvară de pe la Cluj, sau anghinaria, hameiul de la cultivatori.

O serie de plante comune deocamdată fiind culese excesiv, numărul lor a scăzut, culegătorii extinzindu-și terenul de colectare pe o rază tot mai mare.

5. Dacă în trecut vindeau fiecare plantă separat, azi fac amestecuri de diferite plante luate din cărți (mai ales pentru ceaiuri), fără o proporție precisă, le pun în pungi pe care scrie la ce boală se recomandă și pentru a da o justificare și mai mare, se folosesc de carte, care nu lipsește de la nici un buruienar.

6. Toată această practică, azi are un aspect de comerț ambulant, care își are rădăcinile într-un trecut mai îndepărtat, cînd porneau cu taraba în toate direcțiile vechii Austroungarii cu mijloace rudimentare. Azi avînd la îndemină mijloace multiple de deplasare realizează un venit destul de bun pe piețele din diferite zone ale țării. Împărțirea pieței ca și în trecut și azi se stabilește în mod tacit între ei. Majoritatea frecven-tează aceleași orașe unde și-au creat deja o clientură care revine sau chiar la cerere trimite plante prin poștă. Ba mai mult sînt cumpărători care îi caută chiar acasă. Printre acești buruienari există persoane care nu sînt chiar așa de buni cunoscători de plante pentru care, aceștia nu mai revin pe aceeași piață (după cum ne informează Gruia Teodor).

7. Această preocupare străveche de culegere, preparare și folosire a plantelor medicinale la ora actuală are o valoare foarte mare, importantă pentru cercetare și verificarea științifică în farmacologie și medicină modernă — ori această formă practică de buruienarii de la Poieni de Jos — la urma urmei este o formă empirică ce nu mai încadrează cu nivelul

nostru de trai material și cultural când Plafarul, singura întreprindere autorizată, pune la îndemina cetățenilor o gamă variată de plante medicinale verificate, cu indicații și contraindicații de folosire.

Acești buruienari înainte primeau autorizație de la Consiliul Județean, dar care s-a sistat. În schimb C.A.P.-ul le dă o autorizație pe baza unei liste de plante (fără să fie specialiști în plante medicinale), cu care circulă în țară.

Sistarea acestei practici a poienarilor la ora actuală este dificilă (după cum relatează secretarul consiliului popular Buntești) fiind o practică străveche care asigură și asigură și astăzi un venit material a mai multor familii

Din informația Consiliului Popular Buntești care are evidența celor 33 de buruienari — făcând o statistică reiese că această practică cuprinde bărbați peste 45 de ani. Tineretul învață, face meserie și nu mai practică culegerea de plante medicinale ca preocupare principală. Eventual ajută pe părinți în vacanță sau timp liber. După această situație deocamdată se pare că va dispărea pe parcursul anilor.

Cu toate că sînt buni cunoscători de plante medicinale ar fi necesară luarea lor sub un control mai riguros în ce privește lista de plante, combinarea lor în diferite ceaiuri, recomandările însoțitoare și nu în ultima instanță limitarea sau chiar interzicerea culegerii unor specii ocotite (ghințura) sau periclitare tocmai din cauza culegerii lor excesive.

— Nu ar fi lipsit de interes încercări ale C.A.P.-urilor de aici de a introduce unele plante medicinale în cultură sau semicultură și antrenarea acestor buruienari într-o muncă organizată și controlată.

BIBLIOGRAFIE

1. BĂNĂȚEANU, T., *Arta populară în satele specializate din sudul raionului Beiuș*, în *Studii și cercetări de istoria artei*, an. I, 1954, nr. 1—2.
2. BOCSE, MARIA, MAROSSY, ANA, *Medicina populară specializată a satului Poieni de Jos — jud. Bihor*, în *Revista Muzeelor*, nr. 3, an II, 1969.
3. BOCȘE, MARIA, GIURCĂ, V., MAROSSY, ANA, *Contribuții la cunoașterea medicinei populare din bazinul Crișului Negru (Zona Crișului Pietros)*, în *Caiet de comunicare*, editat de Com. Jud. de Cult. și Artă — Bihor, Muzeul Oradea, nr. 6, 1970.
4. MAROSSY, ANA, GIURCĂ, VIRGIL, *Plante folosite în medicina populară din bazinul superior al Crișului Negru, în tratamentul afecțiunilor reumatice*, în *Probleme de etnologie medicală*, Academia R.S.R. Filiala Cluj, 1974, p. 203—210.
5. MAROSSY, Ana, *Cercetări etnobotanice în bazinul superior al Crișului Negru*, în *Probleme de etnologie medicală*, Edit. Academiei R.S.R., Fil. Cluj, Subcomisia de antropologie și etnologie, Cluj — 1974.
6. ZDERCIUC, B., *Cu privire la situația social-economică în localitățile din sudul raionului Beiuș (reg. Crișana)*, în *Studii și cercetări de etnografie și artă populară*, București, 1965.

**CONTRIBUTIONS A LA CONNAISSANCE DE LA MÉDECINE
POPULAIRE DU VILLAGE POIENI DE JOS (COMMUNE
BUNTEȘTI, DÉPARTEMENT DE BIHOR)**

Résumé

Le phénomène des artisans spécialisés des villages de la dépression de Beiuș est bien connu dans la bibliographie ethnographique, phénomène dont fait partie aussi le village Poieni de Jos, spécialisé dans la cueillette des plantes médicinales depuis très longtemps. Ce qui est intéressant c'est que seuls les hommes cueillent, préparent et mettent en valeur ces plantes à l'occasion des foires des pays.

Les premières recherches ont été entreprises entre 1967—1968 et on a déjà publiés les résultats. On est revenu dans ce village en 1982 pour voir l'évolution de cette préoccupation ancienne et on a constaté ce qui suit.

Les vieux informateurs (entre 75—80 ans) à connaissances empiriques sont morts.

La génération plus jeune qui sait lire et écrire utilise les diverses publications de l'U.C.C.C. qui recommande déjà des recettes dans un langage et terminologie livresques.

A présent il y a 33 hommes entre 45—83 ans s'occupant encore des plantes médicinales. La jeune génération ignore cette vieille tradition et il paraît qu'elle disparaîtra petit à petit.

Les connaissances de ces 33 hommes sont un mélange entre ce qu'ils ont hérité des vieux du village, les connaissances livresques auxquelles ils ont ajouté les pratiques empruntées des diverses zones du pays où ils ont vendu leur marchandise.

On a consigné 79 espèces de plantes dont 71 sont cueillies de la zone de Beiuș, 8 espèces, n'existant pas dans la flore de la région, sont achetées des autres zones: la camomille des environs de Salonta, jaune des bergers des Carpates méridionaux, l'artichaut et le houblon des cultivateurs. On constate aussi un danger sérieux concernant des espèces protégées et d'autres espèces communes, justement à cause de la cueillette excessive. On fait, pour cette raison, une recommandation aux C.A.P. d'essayer l'introduction de quelques espèces médicinales de la flore spontanée dans la culture ou sémi-culture.

La médecine populaire reste une source importante pour la recherche scientifique mais sa pratique empirique de nos jours est une forme périmée. On suggère une forme organisée et contrôlée de cette pratique pour qu'elle devienne scientifique par la mise en valeur de l'expérience séculaire de la médecine populaire.